

## **„Manuál“ pro sestavování ústavních stížností**

(semináře V. Šimíčka – LPS, podzim 2012)

### **1. Pětice pojmových znaků ústavní stížnosti**

- Kdo podává (vymezení účastníků řízení):
  - musí být bezprostřední dotčenost na ústavních právech (nelze actio popularis)
  - nemůže orgán veřejné moci
- Co lze napadnout (rozhodnutí, opatření, jiný zásah)
  - pojem opatření judikatorně neuchopen; zřejmě jen OOP
  - jiný zásah je dnes fakticky téměř vyprázdněn (nečinnosti nebo zásahy správních úřadů jsou přezkoumatelné ve zvláštních řízeních, takže ústavní stížnost potom směřuje proti rozhodnutím v těchto řízeních vydaným)
- Co je předmětem řízení (jaká základní práva jsou dotčena)
  - musí jít o ústavní práva, nepostačuje porušení „jednoduchého“ zákona či jiného předpisu
  - nejčastěji je porušeno právo na spravedlivý proces: toto právo však není samoúčelné a mělo by proto být zpravidla argumentováno též porušením jiného základního práva (vlastnictví, osobní svoboda, svoboda projevu atp.)
- Kdo se může tvrzeň protiústavnosti dopustit
  - jen orgán veřejné moci, kterým může být především státní orgán a pak orgány veřejnoprávních korporací
- Čeho se lze domáhat
  - navrhovaný petit musí odpovídat § 82 ZÚS, což konkrétně znamená, že (1.) je třeba označit, jaké základní právo bylo porušeno a (2.) které rozhodnutí se zrušuje, případně u jiných zásahů v čem se orgánu veřejné moci zakazuje pokračovat, resp. co se přikazuje obnovit.

Důležitá poznámka: Je třeba pečlivě vážit, jaká rozhodnutí je vhodné v konkrétním případě napadnout. Platí, že vždy musí být napadeno poslední rozhodnutí, které bylo ve věci vydáno (jinak by byla ústavní stížnost odmítnuta jako nepřípustná). Je však věcí úvahy, jaká další rozhodnutí mají být napadena – zda všechna „až dolů“ anebo nikoliv. Kromě procesní správnosti ústavní stížnosti totiž do hry vstupuje rovněž zájem klienta na co nejrychlejším a nejlevnějším vyřešení kauzy – proto doporučuji vždy napadnout všechna rozhodnutí vydaná v neprospěch vašeho klienta, neboť takto mu ušetříte čas a peníze. Naopak, pokud např. rozsudek okresního soudu je pro vašeho klienta příznivý a v jeho neprospěch byla vydána až rozhodnutí odvolacího krajského soudu a dovolacího Nejvyššího soudu, dává smysl napadnout jen rozhodnutí NS a KS. Je třeba mít totiž neustále na zřeteli, že ÚS je kasační soud a jako takový může pouze rušit ta rozhodnutí, která jsou u něj napadena. Nemůže je měnit či doplňovat. Přezkum rozhodnutí Ústavním soudem je proto možno připodobnit k práci sadaře, který odřezává suché či zasažené větve a ponechává jen větve zdravé. Není tedy důvod, označovat mu v ústavní stížnosti, že chcete odřezat i větve zdravé, stejně jako nemá logiku čekat s odřezáním dalších suchých větví až na jiného sadaře (NS, KS).

## 2. Podmínky řízení

- Lhůta
  - 60 dnů od doručení rozhodnutí o posledním prostředku
  - pokud se následně ukáže, že prostředek, o němž se stěžovatel domníval, že je poslední, byl odmítnut jako nepřijatelný, postačuje podat stížnost ve lhůtě 60 dnů od doručení tohoto rozhodnutí (Důvod: dřívější případy denegatio iustitiae v dovolacích řízeních, spočívající v odmítání stížností nejprve pro nepřijatelnost a poté pro opožděnost).
- Přijatelnost (vyčerpání prostředků)
  - podmínka vyčerpání všech procesních prostředků před podáním ústavní stížnosti plyne z její subsidiarity
  - nepochybně musí být vždy vyčerpány všechny řádné opravné prostředky
  - praxe vyžaduje i bezpodmínečné vyčerpání mimořádných opravných prostředků, pakliže je zřejmé, že jsou v procesní dispozici účastníka (vždy musí být např. před podáním ústavní stížnosti podána kasační stížnost, často také dovolání, byť to nikoliv vždy)
  - specifická situace postupu dle § 75 odst. 2 ZÚS: lze prominout nevyčerpání všech procesních prostředků k ochraně práva

Důležitá poznámka: Prominout lze pouze nevyčerpání procesních prostředků, nikoliv právní moc napadeného rozhodnutí. To především znamená, že hodlá-li stěžovatel riskovat cestu dle § 75 odst. 2 ZÚS, musí vše „vsadit na jednu kartu“ a nesmí podat souběžně jiné procesní prostředky (např. odvolání). Nesmí totiž nastávat situace paralelního přezkumu stejného rozhodnutí ve dvou odlišných řízeních dvěma rozdílnými soudy a navíc podle jiných kritérií.

- Zastoupení advokátem
  - velmi přísný „advokátský proces“, zastoupení musí být všichni účastníci s výjimkou státních orgánů. Dokonce musí být zastoupen i advokát, je-li sám stěžovatelem.
  - lze mít jen jediného zástupce, plná moc musí být speciální a před ÚS nesmí advokáta zastoupit koncipient. Naopak již není vyloučena tzv. substituce.
- Další formální náležitosti (odpovídající počet stejnopisů, přiložení napadeného rozhodnutí, podpis a datace ústavní stížnosti)

## 3. Účastníci a vedlejší účastníci řízení

- účastníkem je vždy stěžovatel a ten, kdo vydal napadené rozhodnutí (jiný zásah)
- vedlejším účastníkem je účastník či strana řízení, které podání ústavní stížnosti předcházelo
- pokud proto napadnete např. jen rozsudek krajského soudu a nikoliv jemu předcházející rozsudek okresního soudu, je účastníkem řízení pouze krajský soud a okresní soud v řízení nevystupuje vůbec.

#### 4. Postup podle § 74 ZÚS

- jde o případ konkrétní kontroly norem
- řízení se fakticky dělí na dvě samostatná: o ústavní stížnosti a o návrhu na zrušení právního předpisu (nejprve rozhoduje plénum, poté teprve tříčlenný senát)
- je nezbytná přímá aplikace napadeného předpisu (jeho části) v rozhodované věci, tzn. nelze např. napadnout celý zákon jen proto, že bylo v řízení aplikováno jedno jeho ustanovení
- v těchto případech proto musí návrh obsahovat argumentaci strukturovanou následně: (1.) napadené ustanovení právního předpisu bylo aplikováno, a to v neprospěch zájmů stěžovatele, (2.) napadené rozhodnutí je protiústavní a proto žádám jeho zrušení, nicméně (3.) jsem si vědom, že skutečný důvod, pro který bylo toto rozhodnutí vydáno, spočívá především v existenci označeného ustanovení právního předpisu.

#### 5. Nejčastější chyby studentů aneb *jak netrefit správný terč*

- Vůbec nevidím terče: Nepochopení zadání (např. student si neuvědomí, v čí neprospěch vlastně bylo rozhodnutí vydáno a zastupuje „vítěznou“ stranu).
- Mírím sice dobře, ale na špatný terč: Chybný petit: není např. napadeno poslední rozhodnutí, které ve věci bylo vydáno.
- Nevím, s kým vlastně soupeřím: Chybné označení účastníků a vedlejších účastníků řízení.
- Posunu si terč blíže k sobě a doufám, že si toho rozhodčí nepovšimne: Pozměněné zadání: student se snaží ulehčit si práci tím, že si v rozporu s napadeným rozsudkem „domyslí“ další okolnosti případu. Kupř. podstatou věci má být dotčení svobody projevu, nicméně student si bez jakéhokoliv podkladu vymyslí, že v řízení došlo k porušení zákonného soudce či k tzv. opomenutému důkazu a na tom postaví svoji argumentaci.
- Je mi jedno, čím střílím, hlavně ať trefím aspoň něco: S tím souvisí někdy i předpřipravování určité univerzální argumentace, kterou student použije na jakýkoliv skutkový a právní případ. Na první pohled pak sice ústavní stížnost působí hezky, neb obsahuje řadu citovaných judikátů a precizní formulace, nicméně ve skutečnosti je to zcela bezobsažné podání.
- Soustředím se na kvalitu používané zbraně a zcela pomíjím, k čemu vlastně slouží: Toto pochybení se velmi překrývá s další chybou: koncentrace výhradně na spravedlivý proces. Právo na spravedlivý proces je zcela odtrhováno od těch práv, která má chránit, a stává se samoučelným.
- Mám za to, že střelce přede mnou stejně nepřekonám, tak se snažím pouze kopírovat jeho pohyby: Stížnost jen opisuje zadání, průběh předchozího řízení a dříve použitou argumentaci a nemá ambici dodat cokoli vlastního.
- Je lepší být první v české visce než druhý na mezinárodním poli: Jen velmi zřídka si student uvědomí, že základní práva jsou zaručena nejen na vnitrostátní, nýbrž též mezinárodní úrovni. Chybí tak označení např. dotčených článků evropské Úmluvy.

- *Tak dlouho mířím, až nestihnu vystřelit:* Student se natolik koncentruje na naraci příběhu, aby na něco nezapomněl, že mu dojdou síly a prakticky vůbec se tak ÚS nedozví, proč vlastně by měl návrhu vyhovět.